

УДК 338.486:447

Добрянська Н.А.

доктор економічних наук, професор
кафедра туристичного бізнесу та рекреації
Одеська національна академія харчових
технологій
вул. Канатна, 112, м. Одеса, Україна, 65039
E-mail: semen-198@te.net.ua

Стоянова - Коваль С.С.

доктор економічних наук, професор
кафедра обліку і оподаткування
Одеський державний аграрний університет
вул. Пантелеймонівська, 13, м. Одеса, Україна, 65012
E-mail: Le_zisel@bigmir.net

Ніколюк О.В.

кандидат економічних наук, доцент
кафедра менеджменту і логістики
Одеська національна академія харчових технологій
вул. Канатна, 112, м. Одеса, Україна, 65039
E-mail: alenavn11@gmail.com

РЕАЛІЇ СЬОГОДЕННЯ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ТУРИСТИЧНОГО БІЗНЕСУ ОДЕСЬКОЇ ОБЛАСТІ

В статті наведено результати аналізу сучасного стану туристичної галузі Одеської області. Розглянуто питому вагу туристів регіону. У 2016 р. серед громадян Одеської області існує великий попит на закордонні подорожі, оскільки люди вирішили витратити гроші на дороги та якісні свята в інших країнах. І є абсолютно протилежна ситуація із зацікавленістю іноземців у туристичному напрямку Одеської області, попит на іноземних туристів дуже низький. Що стосується внутрішніх туристів, їх кількість перебуває на середньому рівні. Проаналізовано тенденції чисельності іноземних та внутрішніх туристів у регіоні. З 2000 до 2003 року кількість іноземних туристів в Одеській області збільшилася. У 2003 році найбільша кількість іноземних туристів була зареєстрована і склала 122860 чоловік. У 2004 році відбулося різке зниження внаслідок революції. В роботі розглянуто існуючі негативні тенденції функціонування туристичної сфери та запропоновано шляхи вирішення проблем розвитку туристичної діяльності в Одеському регіоні.

Ключові слова: туризм, туристична галузь, туристична сфера, внутрішній туризм, іноземні туристи.

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution 4.0 International License](http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/)

Постановка проблеми та її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. Згідно із Законом України «Про туризм», «державою проголошує туризм одним з пріоритетних напрямів розвитку економіки та культури і створює умови для туристичної діяльності» [1].

Визначити туристичну галузь одним із пріоритетів соціально-економічного розвитку Одеської області дозволили використання міцного туристичного потенціалу щодо організації туристичних маршрутів, рекреаційних послуг, послуг лікування, медичної реабілітації та профілактики захворювань, а також постійно зростаючий попит зазначених послуг на внутрішньому і міжнародному ринку. Але, разом з тим, аналіз досліджень і публікацій останніх років показує, що туристичне господарство Одеської області в його сучасному стані не є задовільним для розвитку в цьому регіоні потужної туристичної індустрії [2].

Аналіз останніх публікацій по проблемі. Дослідженням теоретичним, методичним і практич-

ним питанням розвитку туристичної сфери держави присвячені праці таких українських вчених, як О.Любіцевої [3,4], Є.Панкової [4], В.Стафійчука [4], М.Мальської [5], Н.Антонюк [5], Н.Ганич [5], І.Свиди [6] та інших науковців. Разом з тим, слід зазначити, що дослідженню туристичного потенціалу Одеської області, обґрунтуванню перспектив розвитку міцної туристичної індустрії, пошуку шляхів вирішення існуючих проблем розвитку туристичної діяльності в дослідженнях приділяється не достатньо уваги [2].

Формулювання цілей дослідження. Метою даного дослідження є вивчення питомої ваги туристів в розрізі їх типів, динаміки кількості туристів та визначення перспектив розвитку туристичного бізнесу Одеської області.

Виклад основних результатів та їх обґрунтування.

Іноземний турист – це особа, яка здійснює подорож до іншої країни з певною метою ознайомлення на термін від 24 годин до 1 року.

Внутрішній турист - тимчасовий відвідувач, який здійснює у відвідуваному місці як мінімум одну ночівлю, постійно мешкає у певній місцевості і подорожує з метою туризму в іншу місцевість в межах своєї країни, але поза межами його звичайного проживання на термін, що не перевищує 12 місяців, і що не займається оплачуваною діяльністю в місці тимчасового перебування.

Рис. 1 демонструє те, що у 2000 р. найбільша питома вага туристів приходить на внутрішніх туристів це пояснюється тим, що людей влаштовувало

відпочинок на своїй території, так як були відповідні умови для відпочинку. 2000 рік відмічається розквітом внутрішнього туризму, оскільки більше половини туристів (58%) віддали перевагу відпочинку на території Одеської області. Також іноземці проявляли інтерес до нашої області і питома вага склала 32 %. Найменше - це питома вага туристів, що від'їжджали за кордон, лише 10 %, тому як люди не мали великого асортименту для подорожей та коштів для того, щоб її купити. Отже, зовнішній туризм не користувався великим попитом.

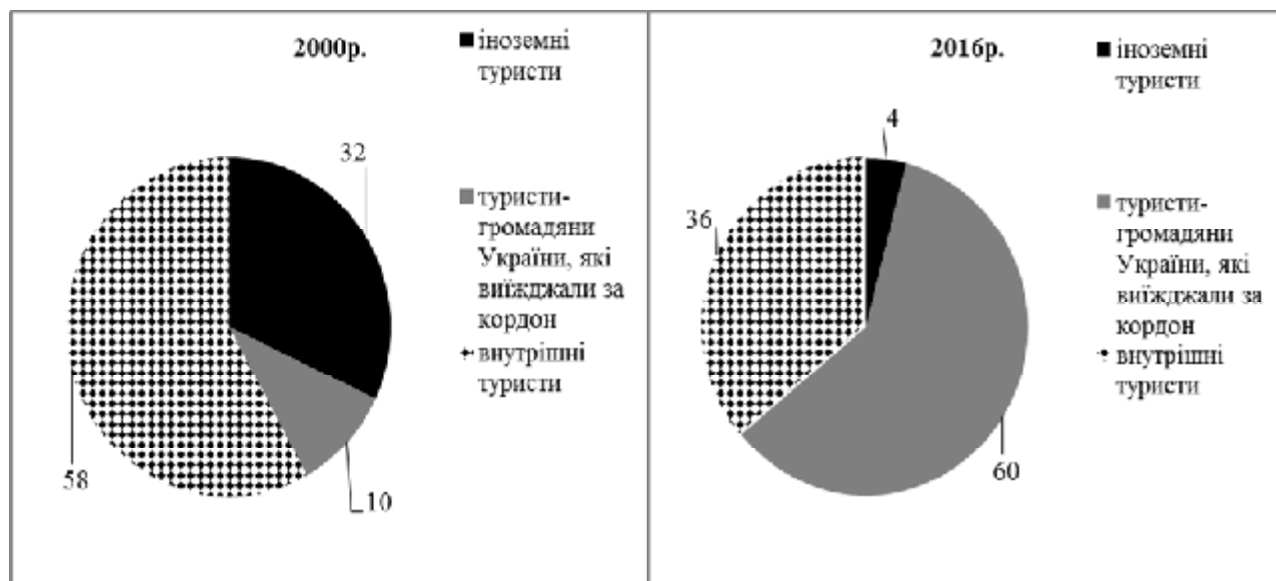

Рис. 1. Питома вага туристів Одеської області у 2000 р. і 2016р., % [7;9]

У 2016 році відмічається великий попит серед громадян Одеської області до іноземних поїздок (розквіт зовнішнього міжнародного туризму) – 60 %, тому, як люди вирішили витратити кошти на дорогий та якісний відпочинок в інших країнах. І зовсім протилежна ситуація з інтересом іноземців до українсь-

кого туристичного напрямку (зокрема і до Одеської обл.) – 4 %, попит іноземних туристів дуже низький. Щодо внутрішніх туристів, їх кількість є на середньому рівні (тобто інтерес до внутрішнього туризму впав, але попит все ще є) – 36 %.

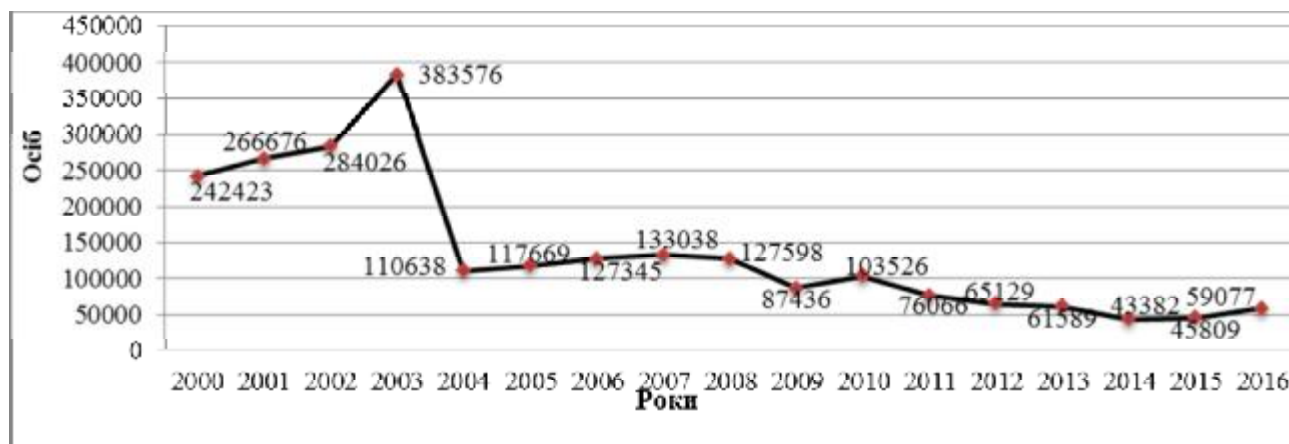

Рис. 2. Динаміка кількості туристів в Одеській області [7;9]

З 2000р. до 2003 р. кількість туристів в Одеській області зростала. Як видно з рис. 2, найбільша кількість туристів прибула у 2003 році і становила 383576 осіб. Різкий спад відбувся в 2004 році і кількість туристів склала 110638 осіб.

Основними показниками змін у динаміці є революційні та кризові події: 2004 рік - Помаранчева революція, 2007-2009 роки - фінансова криза, 2013-2014 роки - Революція Майдану. Саме це є причиною спаду активності туризму, а особливо іноземних гостей. У 2004 році спостерігається різкий спад через Помаранчеву революцію і до 2016 р. кількість продовжувала зменшуватися у зв'язку з нестабільною політичною та економічною ситуацією. Кількість туристів прямопропорційно залежить від економічно-політичної ситуації в приймаючій країні. У 2014р. почалися терористичні дії на території України, тому спад спостерігався по всій території України і в тому числі в Одеській області, і склала найменшу кількість

– 43382 чол. Після 2014 року йде повільний зріст, туристична ситуація 2017 року дає привід стверджувати про продовження даного процесу.

Кількість туристів, які відвідали Одеську область зменшилась за період 2000-2016 років у 6 разів. Це можна пов'язати з тим, що Україна не є привабливим направленням для мандрівок європейців у зв'язку з економічними, політичними, соціальними кризами. Для туристів безпека та сервіс – найважливіше.

2016 рік відзначився тим, що представниця України Джамала приймала участь у пісенному конкурсі «Євробачення - 2016», тим самим прославив країну на всю Європу, з урахуванням цього почала збільшуватися кількість туристів. В 2016 р. Одеську область відвідали 59077 чол.

У 2016 цей показник почав активно зростати, через те що країна займається розробкою нових туристичних програм, готуються спеціалізовані фахівці даної галузі, залучаються інвестиції.

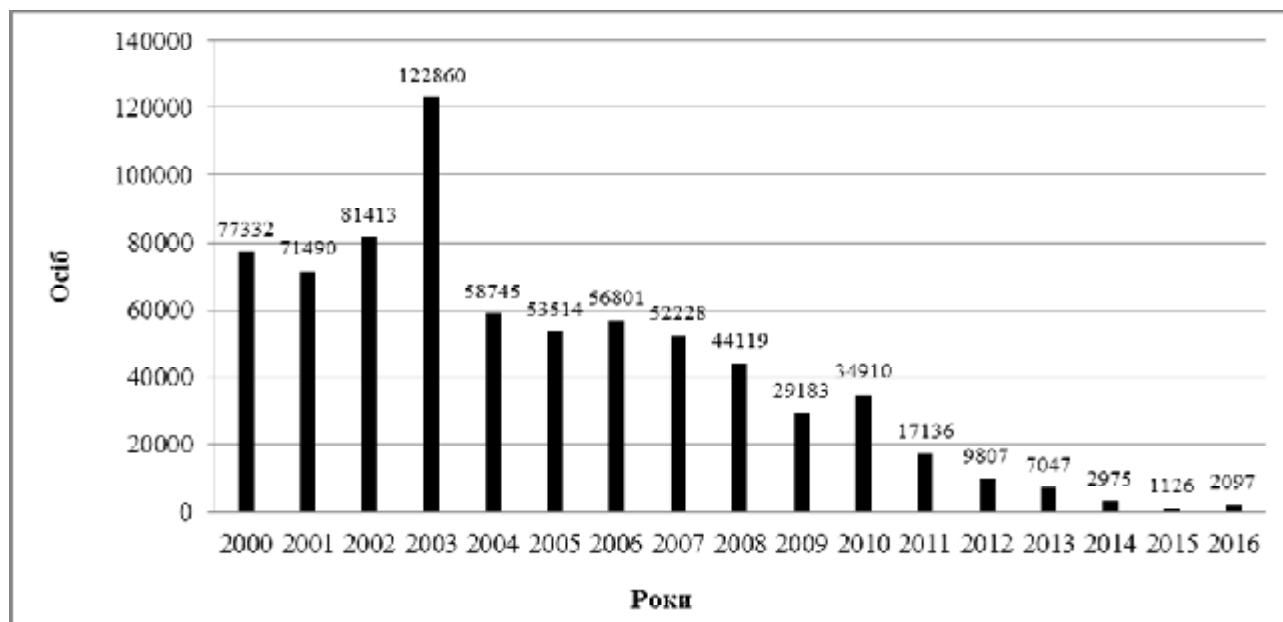

Рис. 3. Динаміка кількості іноземних туристів Одеської області [7;9]

Як видно з рис. 3., з 2000 року до 2003 року кількість іноземних туристів в Одеській області зростала. У 2003 р. зафіксовано найбільшу кількість іноземних туристів і склала 122860 осіб. Тоді більш менш почався розвиток туристичної діяльності в Одесі та Одеській області, почали з'являтися різноманітні туристичні заходи. проводилися різноманітні виставки, концерти та з'являлися турагентства. У 2004 спостерігається різкий спад через Помаранчеву революцію і чисельність іноземних туристів склала 58745 чол. Аналізуючи місце Одеської області у туристичному потенціалі України у цілому необхідно відзначити, що політичні події 2014 року також негативно відобразились у структурі туристичного потоку країни. Така тенденція тривала до 2015р., де зафіксо-

вано найменшу чисельність іноземних туристів – 1126 чол. в Одеській області.

Ці статистичні дані говорять про те, що Україна є не дуже популярним напрямком серед іноземців і вони віддають перевагу іншим країнам.

Але в 2016 р. ситуація дещо покращилася і кількість іноземних туристів склала 2097 осіб. Будемо сподіватися, що й надалі кількість іноземних громадян буде тільки збільшуватися.

Аналізуючи динаміку виїзду українських туристів за кордон з Одеської області, яку представлено на рис. 4, можливо відзначити, що після світової кризи у 2008 році кількість туристів знизилася, але в період з 2012-2016 років кількість виїжджаючих за кордон трималась на досить високому рівні, на відміну від 2000-2005 років.

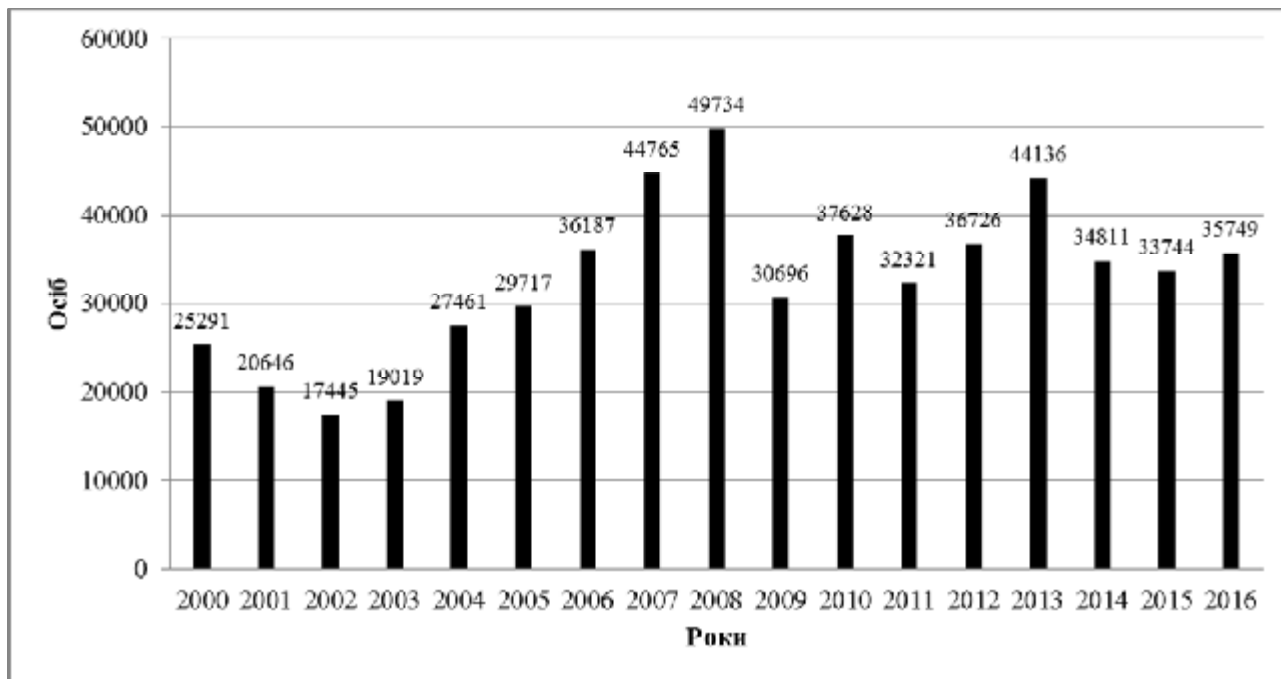

Рис. 4. Туристи-громадяни України, які виїжджали за кордон з Одеської області [7;9]

До 2008 р. кількість громадян України, які виїжджали, зростала у зв'язку з розвитком різноманітних туристичних фірм та напрямків. З 2009 р. ситуація коливається по роках, це пов'язано з економічною кризою та політичною ситуацією в країні. Найбільший показник виїжджаючих туристів за кордон з Одеської області у 2007-2008 роках, це пов'язано з

тим, що в Україні надання туристичних послуг, інфраструктура, поступається європейському рівню та ціна є високою. Також громадяни активно вирушали за кордон у пошуках роботи. Однією із причин відвідування закордонних курортів українцями є недостатня розвиненість цікавих та унікальних маршрутів в Україні.

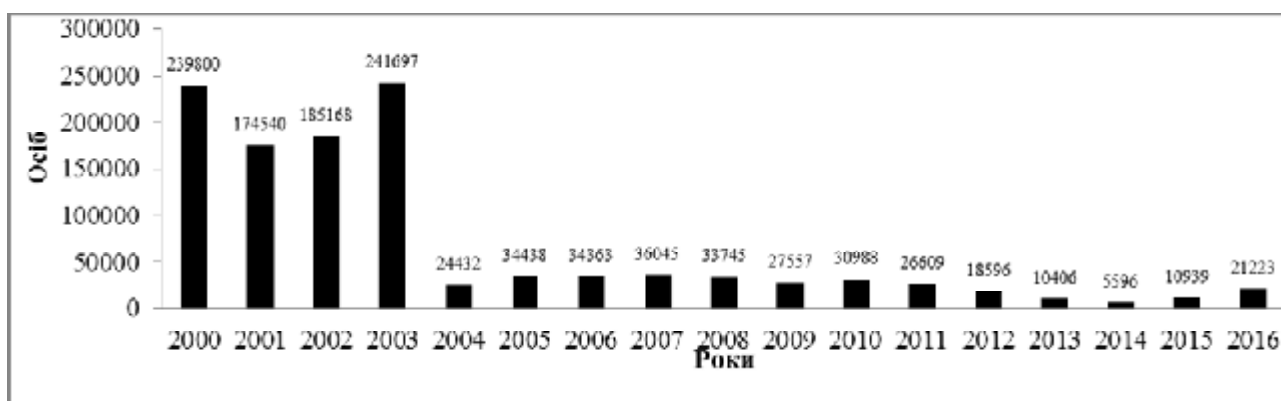

Рис. 5. Динаміка чисельності внутрішніх туристів Одеської області [7;9]

З рис. 5 бачимо, що найбільший потік внутрішніх туристів зосереджено з 2000 року по 2003 рік.

2000 - 2003 р.р. став часом, коли почали активно розвиватися приватні тури. Це говорить про розквіт внутрішнього туризму Одеської області на початку XXI століття, про інтерес туристів до рідного краю, а також низькою популярністю до іноземних поїздок (через їх високу вартість).

Події, які трапились у 2014 році (майдан, конфлікт із Росією) нашкодили туристичним потокам та збільшили процент виїжджаючих закордон. Внутрішні туристичні потоки скорочуються за рахунок зниження купівельної спроможності громадян. Найменше внутрішніх туристів було в 2014р. і їх чисельність складала 5596 осіб, але починаючи з 2015 року їх чисельність почала збільшуватися і в 2016 р. досягла

рівня 21223 особи.

Висновки та перспективи подальших досліджень. Таким чином, можна сказати, що найбільшого розвитку туристична галузь в Одеській області набула на самому початку XXI століття. На це вказує і поступове зростання туристів загалом, і розвиток внутрішнього туризму, а отже і розвиток туристичної інфраструктури (готельно-ресторанна складова, транспортне сполучення тощо).

Великого занепаду туризм в Одеській області зазнав у 2014 році, з подальшими наслідками і у 2015 році. Перш за все це пов'язано із серйозною політичною, економічною і соціальною кризою України загалом. А також з питаннями безпеки для туристів (через військові конфлікти на сході країни), що є одним з ключових факторів при виборі туристичного напрямку для більшості туристів.

Проте можна зробити позитивні прогнози, щодо туристичної сфери в Одеській області, оскільки бачимо, що кількість внутрішніх та іноземних туристів починає зростати, хоч і малими темпами. Для цього зроблені чималі зусилля з боку як всієї країни, так і Одеської області безпосередньо, а саме: презентація українського туристичного напрямку на провідних міжнародних туристичних заходах (виставки, семінари, конференції), впроваджено міську туристичну програму «Одеса 365 днів на рік» (для популяризації

міста протягом усього року, а не тільки у курортний сезон), розгорнутий фестивалний рух як у місті, так і по області (збільшилася кількість розважальних подій – ярмарок, фестивалів, концертів тощо) для залучення туристів. Отже, подієвий туризм відіграє значну роль у відновленні туристичних потоків до України і безпосередньо до Одеської обл.

В першу чергу треба вдосконалювати туристичну ресурсну базу всієї Одеської області. Створювати та реалізовувати різноманітні програми по розвитку окремих частин які мало розвинені (будувати місця для відпочинку за новими порядками). Влаштувати різноманітні туристичні події які будуть об'єднувати людей з метою відпочинку або подорожування (виставки, походи, змагання, концерти). Покращувати умови приймання туристів та їх розміщення (лагодити та оновлювати старі готелі та місця відпочинку, будувати нові). Покращити стан лікувальних закладів санаторно-курортного напрямку, так як багато людей подорожують з метою лікування.

Одеська область насичена ресурсами, які при правильному використанні можуть залучити багато туристів. Коли всі ці вимоги будуть виконані повинен відбутися приріст туристів в Одеській області. Що в майбутньому принесе поповнення коштів до державного бюджету.

Література

1. Про туризм: Закон України № 124/19-ВР в редакції від 15.01.2015 р. [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>
2. Воробйова О.А. Проблеми та перспективи розвитку рекреаційно – туристичної діяльності в південних районах Одеської області / О.А. Воробйова // Економічні інновації. – 2011. – Вип. 44. – С. 46-56
3. Любіцева О.О. Ринок туристичних послуг. / О.О. Любіцева. – К.: Альтерпрес, 2006. – 436 с.
4. Любіцева О.О. Туристичні ресурси України / О.О. Любіцева, Є.В. Панкова, В.І. Стафійчук – К. : Альтерпрес, 2007. – 369 с.
5. Мальська М.П. Міжнародний туризм і сфера послуг / М.П. Мальська, Н.В. Антонюк, Н.М. Ганич. – К.: Знання, 2008. – 661 с.
6. Свіда І.В. Сучасний стан, актуальні проблеми та перспективи розвитку вітчизняного ринку туристичних послуг / І.В. Свіда // Науковий вісник Ужгородського університету. – 2009. – № 28(3). – С. 64–69
7. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
8. Програма розвитку туризму та курортів в Одеській області на 2017 - 2020 рр.: Додаток до рішення обласної ради від 23 грудня 2016 року № 285-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://oda.odessa.gov.ua/53/52281/78913/78936>
9. Статистичний щорічник Одеської області за 2016 рік [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.od.ukrstat.gov.ua/>
10. No major changes in the top ten // Tourism Highlights 2009. – Madrid : UNWTO, 2009. – 11 p.

Стаття надійшла 19.11.2017
Стаття прийнята до друку 4.12.2017
Доступно в мережі Internet 31.03.2018

Добрянская Н.А.

доктор экономических наук, профессор
кафедра туристического бизнеса и рекреации
Одесская национальная академия пищевых
технологий
ул. Канатная, 112, г. Одесса, Украина, 65039
E-mail: semen-198@te.net.ua

Стоянова - Коваль С.С.

доктор экономических наук, профессор
кафедра учета и налогообложения
Одесский государственный аграрный университет
ул. Пантелеймоновская, 13, г. Одесса, Украина, 65012
E-mail: Le_zisel@bigmir.net

Николюк Е.В.

кандидат экономических наук, доцент
кафедра менеджмента и логистики
Одесская национальная академия пищевых технологий
ул. Канатная, 112, г. Одесса, Украина, 65039
E-mail: alenavn11@gmail.com

РЕАЛИИ НАСТОЯЩЕГО И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ТУРИСТИЧЕСКОГО БИЗНЕСА ОДЕССКОЙ ОБЛАСТИ

В статье приведены результаты анализа современного состояния туристической отрасли Одесской области. Рассмотрен удельный вес туристов региона. В 2016 году отмечается большой спрос среди граждан Одесской области в иностранных поездках (расцвет внешнего международного туризма) потому, как люди решили тратить средства на дорогой и качественный отдых в других странах. И совсем противоположная ситуация с интересом иностранцев к украинскому туристическому направлению (в том числе и в Одесскую область). Спрос иностранных туристов очень низкий. По внутренним туристам, их количество на среднем уровне (то есть интерес к внутреннему туризму упал, но спрос все еще есть).

Проанализированы тенденции численности иностранных и внутренних туристов в регионе. С 2000 года по 2003 год количество иностранных туристов в Одесской области росло. В 2003 г. зафиксировано наибольшее количество иностранных туристов и составило 122 860 человек. Тогда более или менее началось развитие туристической деятельности в Одессе и Одесской области, начали появляться различные туристические мероприятия. Проводились различные выставки, концерты и появляются турагентства. В 2004 г. наблюдается резкий спад из-за революции и численность иностранных туристов составила 58745 чел.

Анализируя место Одесской области в туристическом потенциале Украины в целом необходимо отметить, что политические события 2014 также негативно отразились в структуре туристического потока страны. Такая тенденция продолжалась до 2015г., где зафиксировано наименьшее количество иностранных туристов - 1126 чел. в Одесской области.

В работе рассмотрены существующие негативные тенденции функционирования туристической сферы и предложены пути решения проблем развития туристической деятельности в Одесском регионе.

Ключевые слова: туризм, туристическая отрасль, туристическая сфера, внутренний туризм, иностранные туристы.

Dobrianska N.

Doctor of Economics, Professor
Department of Tourism Business and Recreation
Odessa National Academy of Food Technologies
Kanatna str., 112, Odesa, Ukraine, 65039
E-mail: semen-198@te.net.ua

Stoyanova - Koval S.

Doctor of Economics, Professor
Department of Accounting and Taxation
Odessa State Agrarian University
Panteleimonovskaya str., 13, Odesa, Ukraine, 65012
E-mail: Le_zisel@bigmir.net

Nikoliuk O.

Ph.D., Associate Professor
Department of Management and Logistics
Odessa National Academy of Food Technologies
Kanatna str., 112, Odesa, Ukraine, 65039
E-mail: alenavn11@gmail.com

REALITY TODAY OF THE PRESENT AND PROSPECTS OF DEVELOPMENT OF TOURISTIC BUSINESS OF THE ODESSA REGION

The article presents the results of the analysis of the current state of the tourist industry of the Odessa region. Considered the share of tourists in the region. In 2016, there is a high demand among

citizens of the Odessa region for foreign travel (the flourishing of foreign international tourism) because people decided to spend money on expensive and quality holiday in other countries. And the completely opposite situation with the interest of foreigners in the Ukrainian tourist destination (including in the Odessa region), the demand for foreign tourists is very low. As for domestic tourists, their number is on an average level (interest in domestic tourism has fallen, but demand is still there).

The tendencies of the number of foreign and domestic tourists in the region are analyzed. From 2000 to 2003, the number of foreign tourists in the Odessa region grew. In 2003, the largest number of foreign tourists was registered and amounted to 122860 people. Then more or less the development of tourist activity in Odessa and the Odessa region started, and various tourist events began to appear. Various exhibitions, concerts and travel agencies were held. In 2004 there was a sharp decline due to the revolution and the number of foreign tourists amounted to 58745 people.

Analyzing the place of the Odessa region in the tourist potential of Ukraine as a whole, it should be noted that the political events in 2014 also negatively reflected in the structure of the tourist flow of the country. This tendency lasted until 2015, when the smallest number of foreign tourists was registered - 1126 people in the Odessa region.

The present work analyzes the existing negative trends in the functioning of the tourism sector and proposes ways to solve the problems of tourism development in the Odessa region.

Keywords: tourism, tourism industry, tourism sphere, domestic tourism, foreign tourists.

References

1. Pro turyzm: Zakon Ukrainy № 124/19-VR v redaktsii vid 15.01.2015 r. (2015). Retrieved from <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>
2. Vorobiova, O. A. (2011). Problemy ta perspektyvy rozvytku rekreatsiino – turystychnoi diialnosti v pivden-nykh raionakh Odeskoi oblasti. *Ekonomichni Innovatsii*, (44), 46-56.
3. Liubitseva, O. O. (2006). *Rynok turystychnykh posluh*. K.: Alterpres.
4. Liubitseva, O. O., Pankova, Ye. V., & Stafiiichuk, V. I. (2007). *Turystychni resursy Ukrainy*. K.: Alterpres.
5. Malska, M. P., Antoniuk, N. V., & Hanych, N. M. (2008). *Mizhnarodnyi turyzm i sfera posluh*. K.: Znannia.
6. Svyda, I. V. (2009). Suchasnyi stan, aktualni problemy ta perspektyvy rozvytku vitchyznianoho rynku turystychnykh posluh. *Naukovyi Visnyk Uzhhorodskoho Universytetu*, (28 (3)), 64-69.
7. Derzhavna sluzhba statystryky Ukrainy. (2018). Retrieved from <http://www.ukrstat.gov.ua>.
8. Prohrama rozvytku turyzmu ta kurortiv v Odeskii oblasti na 2017 - 2020 rr.: Dodatok do rishennia oblasnoi rady vid 23 hrudnia 2016 roku № 285-VII. (2016). Retrieved from <http://oda.odessa.gov.ua/53/52281/78913/78936>
9. Statystrychni shchorichnyk Odeskoi oblasti za 2016 rik. (2017). Retrieved from <http://www.od.ukrstat.gov.ua/>
10. No major changes in the top ten [Review]. (2009). *UNWTO. Tourism Highlights*, 1-11.

Received 19 November 2017
 Approved 4 December 2017
 Available in Internet 31.03.2018